

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A lelkeszi nyugdíjintézet felállításáról.

Nagyszabásu tervezet áll előttünk e becses lap okt. 7-iki számjában s nem közönséges azon buzgóság, azon ügyszeretet, melylyel a t. cikkíró úr a szükséges nyugdíjintézeti töke összegyűjtésének lehetőségéről beszél. Szívünkéből óhajtjuk valamennyien, hogy bár kivihető lenne mindaz, a mit elmondott!

De fájdalom! a rideg valóság, melyben élünk, elénk állítja azon legyőzhetetlen akadályokat is, melyekről nem szabad elfelejtkeznie annak, a ki oly hatalmas alkotásra gondol, már csak azért sem, mert örökre igaz marad: „a ki jól köt, jól old.“

Szabad legyen azért észrevételeimet elősorolnom, nem ellenséges indulattal, mert az említett intézmény felállításának én is őszinte barátja vagyok, hanem tárgyilagos indokból; mert azoknak, a kik a felvetett kérdéseket közelebről ösmerik, mulhatlan kötelességök jelezni a fenforgó akadályokat; hiszen ha a gátló akadályokat ösmerni fogjuk, könnyebb lesz azok elhárítását eszközölni!

Első alapul az szolgálna a t. cikkíró úr szerint, hogy a *nyugdíjintézet átvénne az országos gyámintézet tőkéjét és terheit*. Az egyesítés mindenestre szükséges lenne, mert ez által a külön kezelés tetemes kiadásaitól megszabadulnánk; de én ezen kívül más anyagi előnyt nem látok, mert az átveendő terhek nemcsak az eddigi gyámintézeti töke jövedelmét vennék igénybe, hanem a gyámintézeti célokra kivetett belépési és tagsági díjak is szintén fentartandók lennének; különben — csupán az eddigi gyámintézeti töke értékeért — a gyámintézeti segélyek kiszolgáltatását a nyugdíjintézet magára nem vállalhatja.

Második helyen a *közalap járulna 1.800,000 forintnyi tőkével, vagy ennek jövedelmével a nyugdíjintézet felállításához*.

Készséggel aláírhatjuk, hogy a lelkeszi nyugdíjintézet az egyetemes egyháznak elsőrendű érdeke: de az is bizonyos, hogy nem egyetlen elsőrendű érdeke. Egyházunknak legfőbb kormányzó testülete — bármily forrón óhajtjuk a nyugdíjintézet életrejövetelét — nem kötheti le összes vagyoni erejét, mely az egyetemes egyház éltetésére van hivatva, csupán egy célra, t. i. a nyugdíjintézet istápolására. Orvoslásra várakozó bajainknak azon hosszú sorozatából — mely Ritoók Zs. úr becses tanulmányában állítottatott össze — csak egyet emelek ki, mint fő-fő fontosságut: a *nőnevelésről való gondoskodást*. Azt hiszem nemcsak elsőrendű, hanem valóságos életkérdés ez felekezetünkre nézve a mai időben, mikor egész járványnyá lett, hogy a középsorsu ref. szülék is élnek-halnak leánygyermeküknek zárdákban való neveltetéseért. Történik valami együtt-másutt e felekezeti baj orvoslására; de nem hiszem, hogy a közalap hathatós támogatása nélkül boldogulnunk lehetne. Ezen kívül is mennyi a hiány; mennyi a baj?! s kitől várhatunk orvoslást akkor, ha összes anyagi erőnket egyetlen célra felhasználtuk?!

Azzal pedig tisztában lehetünk, hogy mindaddig, míg gyámintézetünk meg nem erősödik, folytonosan készenlétben kell állania a közalaprak összes e célra fordítható anyagi erejével. Nemcsak a t. cikkíró úr, mások is emlegették már és pedig a neheztelésnek némi színezetével ama költséges évjáradék-számíttatást; de a ki effélékkel gyakorlatilag foglalkozott, nem fogja sajnálni ama költséget, tudva azt, hogy még a kiválólag életbiztosítási ügyekkel foglalkozó szakemberek is tévedhetnek; a körültekintő, előrelátó óvatosság tehát nagyon helyén van. Hogy a neheztelt számítások helyes uton járnak, ennek bizonyosságául felhozhatom egyházmegyénket, melynek gyámintézete 50 év óta áll, tehát itt a segélyezendő özvegyek létszáma bizonyára elérte már a maximalis határt,

Ha nálunk 61 lelkész mellett 24 a segélyezendő özvegyek létszáma: akkor nem helytelenül számították ama szakértők, hogy 2000 lelkész után 25—30 év múlva 800 körül kell lenni a segélyezendő özvegyek létszámának.

De ha odaengedné is a közalap összes, ide fordítható vagyonát a kitűzött célra, még mindig fedezetlenül marad a kivánt alaptökből mintegy $\frac{5}{7}$ rész. Ezen óriási összegnek előállítása a t. cikkíró szerint: *az egyházmegyék és lelkészi testületek gondja lenne!* Nézzük meg tehát, vajjon képesek-e ezek a tőlök várt áldozatot teljesíteni?

Emlékezhetünk, hogy a gyámintézeti alapszabály tervezésekor, az arra hivatott bizottság egyáltalában nem tudott tervet készíteni anélkül, hogy a vidéki gyámintézetek alapvagyonát be ne vonta volna. Minthogy ez a gondolat most újra kísért, helyénvalónak tartom részletezni azon indító okokat, melyek a gyámintézeti tőkék odaengedését lehetetlenné teszik; bár elég volna annyit hangoztatnom, hogy a mit nem lehetett tenni akkor, mennyivel kevésbé lehetne megtenni ma, midőn a viszonyok a régi okok mellé újabbakat is állítottak?!

Tiltja a vidéki tőkék odaengedését az ösök rendelkezéseinek és az alapítók akaratának tiszteletben tartása. Majdnem bizonyos, hogy ama bizottságban, mely a vidéki gyámintézetek vagyonát minden áron bevonnai akarta, erdélyi

emberek voltak a hangadók; de mi, királyhágóinneniek, valamint akkor, úgy ma is meghajlunk öseink akarata és rendelkezése előtt; ha ők az alapszabályuk legelső pontjában kimondották, hogy: *„ezen gyámpénztár soha semmiféle más pénztárba be nem olvadhat“*; ha egyes világi jóltevőink — alapítványaik tételekor — fenntartották a rendelkezést maguk vagy utódaik számára: mi nem tehetünk egyebet, mint hálás tisztelettel alkalmazkodunk rendelkezéseikhez, — annyival is inkább, mert gátolja alaptökének odaengedését:

az elhalt lelkésztársak özvegyei és árvái iránt vállalt kötelezettségünk. Míg ezek közül egy is él, alapszabályaink rendelkezései szerint, jogot tarthat a tőkék jövedelmeihez, s ha ezt tekintetbe vesszük, látnivaló, hogy majd csak akkor lehetne jogunk az alaptöket más célra odaengedni, mikor egyetlen özvegy vagy árva sem lesz már segélyezendő. Vajjon ki tudja meghatározni azt az időpontot, mikor az intézeti tőkék teljesen fel fognának szabadulni? Hiszen egyházmegyénk 24 lelkészi özvegye közül többet tudnék megnevezni, a kinek férjét nem is ösmerem, pedig 34 év óta vagyok tagja a lelkészi testületnek! De még nagyobb akadály ennél

azon legtöbb gyámintézetnél fennálló régi gyakorlat, mely szerint *a gyámintézeti vagyon tetemes része magoknál a lelkészeknél van elhelyezve kölcsön gyanánt.* Ez a kölcsön

TÁRCA.

Egyházi Beszéd.

Alapige: János XI 9, 10. *„Nemde nem tizenkét órája vagyon-e a napnak? A ki nappal jár, nem ütközik meg: mert a világ világosságát látja. A ki pedig éjjel jár, megütközik, mert nincsen annak világossága.“*

A szentírásmagyarázatnak egyik legbiztosabban vezérlő zsinórmértéke, hogy a szentírásban — ép úgy mint a közönséges életben — egyetlen tettet, mondást, sőt egy szót sem szabad magában, a töbitől elszakítva magyarázni. Mindig figyelni kell ugyanis azon okokra, a melyek azt a tettet, vagy mondást szülték, mert különben nem igazán ítélünk meg semmit.

A szent lecke szavait idvezítőnk mondotta és pedig azon alkalomból, hogy hírül adták volt neki, hogy az ő barátja Lázár beteg. Jézus ekkor Pereában, a szent földnek egyik tartományában tartózkodott, ott folytatván boldogító küldetését, hivatalát, a miről bővebben a három első evangélista szól. Lázár pedig nőtestvéreivel Máriával és Márthával, Judea tartományában Bethania nevű faluban lakott Jerusalemmel közel. Jézus körülbelül nyolc óra járásnyira volt ez időben Bethaniától. Mikor Jézus a Lázár nőtestvéreinek küldöttségét estendet fogadta: Lázár már akkor a sirban volt; ugyanis kevésel a küldöttség elindulása után, reggel meghalt és még

az nap el is temették zsidó szokás szerint. Noha Jézus ezt nem tudta még: mégis így szól: *„e betegség nem halálos, hanem Isten dicsőségére vagyon!“* mintha mondaná: akár meghal Lázár, akár nem: egyik esetben sem lesz halálos vége betegségének. Mindkét esetben vissza fogja adni őt Isten mindenható keze szereteteinek és pedig egyenesen azon célból, hogy az élet és halál Urának és az Ő Fiaának dicső hatalma kiragyogjon ebből a felséges csodából és az Ő tanítványai még erősebben higgyenek Mesterök isteni küldetésében, mikor diadalmaskodni látják Őt a halál felett. Hiszen nem sokára Mesteröknek tulajdon sirjánál fognak megállani, tehát e hitre nagy szükségök lesz.

Az Idvezítő a hír vétele után pereai munkájának befejezése végett még két napig marad itt; a negyedik napon azonban így szól tanítványaihoz: *„menjünk el Judeába ismét!“* Jól tudta az Idvezítő, miért szólta így: *„menjünk Judeába . . ismét“*, s miért nem így: *„menjünk Bethániába.“* Azért, mert utolsó judeai tartózkodása alatt Jerusalemben életét veszély fenyegette volt, a Zsidók életére törtek. E veszélytől való féltőkben mondják neki azonnal tanítványai: *„Mester! most is meg akarnak vala Téged kövezni a Zsidók és ismét oda mégy-e?“*

Ép e kérdést várta Jézus, hogy tanítványait jövőendő hivatásukra előkészítse; e végből így szól hozzájuk: *„Nemde nem tizenkét órája vagyon-e a napnak? A ki nappal jár, nem ütközik meg, mert e világ világosságát látja. A ki pedig éjjel jár, megütközik, mert nincsen annak világossága.“*

pedig nagyon különös természetű kölcsön; azok közül, a kik ilyennel tartoznak, még igen kevés akad, bármily hosszú időre nyújtotta is életét az isteni gondviselés, a ki maga készpénzben fizette volna ki tartozását; sőt kérni sem szabad tőlök egyebet a kölcsöntöke évi kamatjánál, — mert az a gyakorlat, hogy majd özvegyeik és árvaik segélydijaiból fogják levonni a tartozást részletekben. Vegyük hozzá ehhez azon körülményt, hogy sok vidéki gyámintézetnél nagyon megcsappant 1896 óta a jövedelem, tehát a töke mennyisége is; mert a tagok száma azóta megfogyott, nem lévén kötelezhető senki ez intézetbe való belépésre; de még inkább megfogyott azért, mert sok helyen a gyámintézet vagyonából teljesítették s teljesítik ma is az egész egyházmegyei lelkészi kar országos gyámintézeti belépési és tagsági díjainak fizetését.

Ha az ellenvetések számát ellenséges indulttal szaporítani akarnám, azt is kérdésbe tehetném, hogy ha van egyházmegye, melynek gyámintézeti tőkéje már oda emelkedett, hogy szolgálatot nem teljesíthető lelkészeinek 1200 frt évi nyugdíjra képes biztosítani, — lehet-e kívánni az ilyen egyházmegyétől alaptőkéje odaengedését s hozzá még a rendkívül magasra tervezett tagsági díj fizetésének elvállalását annyi eredményért, hogy azon egyházmegye lelkészei legfeljebb felényi — azaz 600 frt — évi nyugdíjban részesülhessenek?! De megelégszem ennek egyszerű fel-

említésével és szólok a lelkészi testületekről, a melyeknek áldozatkészsége fő-fő helyet kellene, hogy foglaljon el a nyugdíjintézet felállítására vonatkozó tervezetben.

Fájdalmas dolog, hogy erről semmi bátorítót és a t. cikkíró számításainak megfelelően nem mondhatok, de a valót bűn lenne szépitgetni vagy elhallgatni. Egyiránt feltalálhatjuk a lelkészi testület tagjainál a *tehetetlenséget*, mely nem engedi a kiszabott évi díjak megfizetését, de a *lanyha részvétlenséget* is, mely a legüdvösebb intézmény gyarapítása iránt sem érdeklődik, mintha a szívek és lelkek teljesen érzéketlenekké váltak volna!

Saját tapasztalásaimnál fogva — mivel eleitől fogva figyelemmel kísértem az országos gyámintézetnek, mint legdrágább intézményünknek sorsát — azt kell és lehet eredmény gyanánt megállapítanom, hogy a gyámintézeti belépési és tagsági díjak csakis olyan egyházmegyéinkből fizetettek be pontosan, hol az egyházmegyei gyámintézet vállalta magára a lelkészek országos belépési és tagsági járulékaiknak megfizetését. Egyébütt pedig nagyon lanyhán ment a tartozások törlesztése, mit világosan bizonyít az országos gyámintézeti végrehajtó bizottság jelentésének — az ápr. 10-én tartott konventi ülés jegyzőkönyvében 108-ik lapon olvasható — panasza: „*Vannak egyházmegyék, a melyek mult évi járulékaikból vagy semmit sem,*

Epen napkelte van, mikor az Idvezítő ezt mondja, tehát egy egész napjok: tizenkét órájok van a Bethániába utazásra. Innen veszi a képet beszédéhez az Ur, a melynek kettős értelme van. Az első értelem *természetes*: a ki a nappali tizenkét óra alatt végzi el a rá bízott utat: az nem botlik meg, mert látja az útjában előforduló akadályokat, míg a ki az éj beálltára hagyja útjának egy részét: veszedelemnek teszi ki magát. A másik értelem *erkölcsi*. A nap itt az életidőt és az erre kiszabott életfeladatot, hivatást, kötelességeket jelenti, vagyis ezt: aggodalom nélkül indulhatok Judeába, a hova a kötelesség hív engemet. Az isteni akarat napja megvilágítja útamat. Ha azonban a ti tanácsotok szerint nem mennék most Lázárhoz kötelességemet teljesíteni, ha gyáván meghátrálnék a jól ismert veszély elől, ha eképen életidőm törvényes tizenkét órájához önakaratomból egy tizenharmadik törvénytelen órát akarnék toldani: akkor mennék csak tönkre igazán, mert azt az egy órát már az isteni akarat napja nem világítaná meg, akkor már csakugyan magamra lennék a veszedelemben, míg így, ha kötelességem teljesíteni indulok: a zsidók nem vehetnek el tőlem egyetlen percet sem a nekem engedett időből, míg feladatomat teljesítem.

Ime, életünk egyik nagy titkának kulcsa. Az Idvezítő arra tanít, hogy *egyedül a kötelességteljesítéstől várhatjuk igazi előmenetelünket, boldogulásunkat, üdvösségünket*. És ez igazság úgy *magán*, mint *közéletünkben*, mert vannak magunkat és a közt érdeklő kötelességeink. Lássuk őket egymásután.

I.

Földi hivatásunkat egyen-egyen Isten bölcsesége mérte ki, úgyszintén az azzal járó kötelességeket is. Ő mérte ki a szántó-vető hivatását, úgyszintén az iparosét, a művészt; a gazdáét épügy, mint a cseléd-emberét, vagy a napszámosét. És ezen isteni mérés ellen zúgolódnai nem egyéb, mint életnappalunknak mind a tizenkét órája ellen kifogást tenni. Ez az első hátralépés tönkrejutásunk, veszedelmünk, boldogtalanságunk sötét éjszakája felé. Mert így az isteni mindenható akaratnak a gyarló emberi akaratot szegezzük ellene, mert az Istentől kiszabott kötelességek megkerülésével akarunk boldogulni. „*Sőt inkább oh ember, te kicsoda vagy, hogy Ister ellen versengesz. Avagy mondja-e a földedény annak, a ki azt formálja: miért csináltál engem ilyen módon. Avagy nincsen-e a fazekasnak hatalma a sáron, hogy azon sárból csináljon némely edényt ékességre, némelyet pedig éktelenségre.*“ (Róm. 9, 20. 21.)

Holott Isten nemcsak hivatást, kötelességeket szab elénk, hanem elegendő erőt, képességet és eszközöket is ad nekünk hivatásunk betöltéséhez, az egyiknek több, a másiknak kevesebb testi vagy lelki ajándékokat, a szerint, a mint több vagy kevesebb hivatást és kötelességeket bízott reá. Távolságra legyen hát, hogy azt higgyük, mintha Isten cserbe hagyna bennünket kötelességeink betöltése közben. Ellenkezőleg! Ő még a háborúságokban, kísértetekben is hű és „*igaz, ki nem hágy titeket féljebb kísértetni annál, a mint elszenvedhetitek*“

vagy csak elenyésző csekély összeget fizettek be.“ Még sötétebb lesz a kép, ha hozzáteszem, hogy tudtommal is vannak lelkészek, kiktől a gyámintézet eddigi 4 éves pályafutása alatt egy fillért sem lehetett bevenni belépési és tagsági díjak fejében. Lehet, hogy más, kedvezőbb vagyoni helyzettel dicsekedhető egyházmegyék lelkészei előtt hihetetlennek tűnik fel az ilyen példákra való hivatkozás; de jobb a valót tüntetni elő, mert így légvárat nem építünk, hanem tisztában lévén azzal, hogy a lelkészi testületek áldozatkészségének olyan mértékére, a melyet a t. cikkíró úr kilátásba helyezett, — számot egyáltalában nem tarthatunk, a nyugdíjintézeti járulékok meghatározásánál a lehetőség határai között fogunk maradni.

De ha ezekből következtetve azon eredményre jutunk el, hogy a t. cikkíró úr által javasolt forrásokból alig-alig lehetséges a nyugdíjintézetet felállítani s azt életképesse tenni: mit tegyünk tehát, hogy egyetemes egyházunknak ezen csakugyan elsőrendű érdeke valahára megvalósíttassék? Megvallom, gyöngé vagyok kifogástalan tervezet előállítására; de vigasztal a tudat, hogy azok, kik a tervezésre hivatottabbak, nem fognak elmaradni javaslataikkal; különben is még csak a megbeszélés kezdetén vagyunk; ily korszakot alkotó intézmény szervezetére nézve egyetlen ember belátását és képességét meghaladó tanácskozás kívántatik

mindazok részéről, kik az ügy iránt igazán érdeklődnek. Részemről elegendőnek tartom azt, ha szerény észrevételeim után néhány oly szempontra hívom fel az érdeklődők figyelmét, a mely szempontok a fentebb előadottakkal szoros összeköttetésben állanak, tulajdonképen tehát, mint azoknak logikai következményei, a figyelmet meg is érdemlik. Ugyanis:

Ha áll az, a mit t. cikkíró úrral együtt én is említettem, mert köztudomású tény, hogy t. i. vannak egyházmegyék, melyekben a nyugdíj ügye már annyira rendeztetett, hogy szolgálatképtelen lelkészeik 1200 forint évi nyugdíjra tarthatnak számot, — mit lehet ebből következtetni leghelyesebben, ha nem azt, hogy *nincs szükségünk egyetemes nyugdíjintézetre; hogy csak azokról kellene gondoskodnunk, a kiknek nyugdíjintézetük nincsen, és oly módokat mellett, a melyek legkönnyebben megvalósíthatók!*

E tételnek, mint kiindulási pontnak elfogadása által a t. cikkíró úr által számba vett 7¹/₂ milliónyi alaptökéből legalább is 3 millió forint lesz törülhető, mint szükségtelen; mert világos dolog, hogy vidéki kezelés mellett még most épen két annyit jövedelmeznek a mi töképenzeink, de ha a viszonyok változtával alacsonyabb lenne országszerte a kamatláb, akkor is 6—7 százalékra számíthatunk vidéken, szemben a központon elért 4% kamatoztatással.

(I. Kor. 10, 13), sőt „a választottakért megrövidíti a nyomorúság napjait“ (Mk. 13, 20) és „az ártatlanságban mindvégig megerősít.“ (I. Kor. 1, 8.) Isten jelen van a köteleességteljesítés minden percénél és ha az kénytelen-kelletlen folyik: lehetetlen, hogy áldás legyen azon a munkán és emberen.

Pedig csakugy hemzsegek az emberek között azok, a kik a köteleesség utjának kikerülésével akarnak boldogulni. A szegény napszámos, a ki azt várja, hogy a sült galamb a szájába repüljön, vagy a kinek jól esik keresményét torkán önteni le, míg otthon a gyermekek éheznek, dideregnek; a cseléd, a kinek esze csak haszontalanságokon, gazdája, gazdaszonya megrövidítésén, elámitásán, boszantásán jár; a gazda, ki mindig keresi az okot, alkalmat, utat és módot, a hol cselédje kialakított bérét vagy a napszámot megrövidíthesse, a ki mindenkítől, még jószágától is sajnálja a betevő falatot, csak magától nem, a szédelgők, a kik hizelgés, hajlongás, csuszás-mászás, vagy népbolondítás, nagy szavak és ígéretetek utján akarnak gazdag feleségre, pénzre, hirre névre szert tenni és magokban nevetik a világot, a melyet oly könnyen bolondá lehet tenni. — Ah Atyámfiai! jaj-keservesen lakolnak e köteleességmulasztók. Ti jól tudjátok, hogy ha a szántóvető elmulasztja, vagy szántszándékkal kerüli a kellemetes, alkalmas munkaidőt: meglehet egész termésében kárt vall. Így van ez az erkölcsi élet mezején is. Egyetlen vonakodás, egyetlen köteleességmulasztás egész földi pályánkat, sőt örök életünket is tönkretelheti. A természet és Isten nem

csufoltathatik meg s ki mit vetend, azt aratja s Idvezitőnk megátkozta a terméketlen figefát.

II.

Ha így van ez a magán életben, sokkal inkább így van a közélet mezején, a hol nem egyesek, hanem százak, ezrek, sőt milliók életéről, előmeneteléről, boldogulásáról, üdvösségéről van szó. Innen van, hogy a közügyek intézése sokkal szélesebb és mélyebb belátást, sokkal hosszabb előkészületet, tudományt, tanulást, tisztább ítélőtehetséget, erősebb akaratot, nagyobb türelmet, szeplőtlenebb erkölcsi életet és odaadóbb hűséget kíván, mint a magánügy. A közügy ontosabb, mint a magánügy. Innen van, hogy a közügy emberei fontosabb munkát végezvén: nagyobb közbecsülésben, társadalmi tisztességben részesülnek, vagy mint Pál mondja „*kettős tisztességre méltóztatnak*“ (I. Tim. 5, 17. k.): hanem aztán egyúttal felelősségök is nagyobb ügy Isten, mint emberek előtt.

Azért, a ki itt a közügyek mezején akar köteleességteljesítés nélkül, tehát belső szellemi és erkölcsi érték nélkül hivatalra jutni, vagy hivatalt, vagy szót vinni: az el akar venni a köteleességteljesítés tizenkét órájából, illetőleg élethivatásának Istentől kimért tizenként órájához hozzá akar toldani egy haszontalan tizenharmadik, Isten akarata ellen való órát. Meglássa, hogy sötétségben jár a végén és súlyosabban megütözik és lakol, mint más.

A biró, a ki az igazság serpenyője helyett a saját

Már a gyámintézeti tervezet feletti véleményadáskor hangoztatta egyházmegyénk azt, hogy felettebb hátrányos az intézet jövőjére nézve a központi kezeléssel együttjáró csekély kamatjövödelem, de a többség e szempontot nem tartotta érdemesnek figyelembe venni. Pedig a mi egyházmegyénk arra gondolt, hogy jelzálogi biztosíték mellett kész 30—40 ezer forintnyi tőkének legalább is évi 7% kamatfizetés mellett leendő átvételére és elhelyezésére.

Azt hiszem azonban, ez a mindnyájunkra nézve fontos szempont nem fog a jövőben figyelem nélkül hagyatni, mert ha a mostani 8% kamatláb vidéken alábbszálland, majdnem bizonyos, hogy ugyanakkor a központon is mérsékelni fogják a mostani csekély kamatok; tehát mindig állani fog a tétel, hogy költséges passio felekezettünknek a kinosan összegyűjtött fillérek kamatjövödelmének nagyobb részét idegen testületek, pénzüzetek javára áldozni fel.

Talán nem mívelék helytelen dolgot, ha példával világosítom meg azt, a mit célozok. A mi egyházmegyénk lelkészi gyámintézetének összes tőkéje mintegy 38,000 forintot teszen; ennek 8% kamatján kívül alig van egyéb jövedelem, mint 2—300 forint a lelkészek tagsági díjaiból és 40—60 frt adomány az egyházaktól. És ezen jövedelemből a lelkészek halálakor azonnal adunk temetési költségre 100—100 frtot,

a mely célra évenként 200 frt kívántatik. Adunk 24 özvegynek — 100 frtjával — 2400 frtot; adunk 8—10 árvának — 50 frtjával — 4—500 forintot. Ezeken kívül van még a kezelési költség s minden évben tudunk valami keveset fordítani az alaptőke gyarapítására is.

Ha most már szembeállítok ezzel egy másik tételt, mely a t. cikkíró úr számítása szerint 1.800,000 frtot képez, — ennyit adna a közalap felhasználható tőkéiből a nyugdíjintézet részére, — elosztva ezen összeget a lelkészi testület tagjainak számával, 2000-rel, világosan áll az eredmény, hogy maga a közalap minden egyes nyugdíjintézeti tag javára 900 frtnyi tőkét adna. A mi egyházmegyénk lelkészi karának tehát — 61 lelkészt számítva — mintegy 55 ezer forint jutna a tőkéből. Nincs ugyan felhatalmazásom erre nézve a mi egyházmegyénk lelkészi testületétől, de egész bátorsággal kinyilatkoztatom a 61 lelkésztárs nevében azt, hogy nekünk nincs szükségünk semmi egyéb forrásra; engedje ide részünkre a közalap ezen 55 ezer frtnyi összeget akár tőkesegélyben, akár 20 év alatti részletekben: majd gondoskodunk mi a saját szolgálatképtelen lelkészeinkről úgy, hogy soha többé ilyenmü gyámolítást senkitől nem kérünk.

Beregi.

zsebére ügyel; az orvos, a ki ragályos betegség idején betegeitől meghátrál; a tanító, a ki a tanításra kiszabott órákból el-elszakít, vagy a tanítási órákat lélek és élet nélkül morzsolja le s eképen egész nemzedékeket ront meg; a lélkipásztor, a ki a szentírás kincseit folytonosan nem búvárolja, a ki csak az ő saját szivéből és nem a Jehova szájából szól (Ez. 13, 2 k. Jer. 23, 16.), a ki az emberi gyarlóságoknak — mint a hajdani hamis próféta — hizeleg (Mik. 2, 11. 3, 5 kk. 8.), a ki Mikeás szerint „*prófétál a népnek a borért vagy részegítő italért*“, a ki nem meri igaz barátként szemébe mondani a népnek: *e nemzetség a szent Istenhez csak szájjal közelget, de szive távol vagyon Ó tőle*“. aki, mint a toronyőr nem fújja meg a vészkiáltót, mikor veszedelmet lát közeledni örállomásán, hogy a népet tájékoztassa, intse és vigasztalja: az hallani fogja az igaz ítéletet: „*Ha az örálló látja jönni a fegyvert a földre és a trombitát megfuvallja és meginti a népet: valaki hallandja a trombitaszót és magára gondot nem visel és a fegyver eljő és elveszti őtet: az ő vére az ő fején lészen, mert a trombitaszót hallotta és magára gondot nem viselt, az ő vére ő magán lészen; a ki pedig ő magára gondot visel, az ő lelkét megmentette. Az örálló pedig, ha látja a fegyvert jönni és a trombitát nem fújja és a nép magára gondot nem visel és eljő a fegyver és elveszt közülök valamely lelkét: az az ember az ő maga álnokságáért ragadtatott el, de az ő vérét annak az örállónak kezéből kívánom*

meg.“ (Ez. 33, 3—7. Jer. 6, 17. Es. 52, 8.) Ugyszintén a hívó, a ki az üldöztetés, a szükség idején hitét megtagadja és példájával a hitben gyengéket megtántorítja; a vagyonos, a ki vonakodik a tőle telhető összeget feltenni a közjó, a közfelvilágosodás, a köz-erkölcs, a közbéke — személy — és vagyónbiztonság oltárára s a terhet a szegényebbekre szeretné tolni: mindezek a kötelességteljesítés tizenkét órájából akarnak elvenni illetőleg életükhöz érdemükön felül egy tizenharmadik órát akarnak toldani. Csakhogy ez az óra már nem Istentől, hanem a setétségtől és annak Fejedelmétől van; üres, tartalom nélkül való; olyan, mint a gyümölcsöt nem termő fa. És az Idvezítő szeriut az ilyen fa átkozott. Mert Isten országa szent kert, a melyben Isten ama mennyei munkás *minden szálló-vesszőt, mely a Krisztusban gyümölcsöt nem terem, kimetsz és mindent, valamely gyümölcsöt terem, megtisztít, hogy több gyümölcsöt teremjen.*“ (In. 15, 2.)

Atyámfiai! Gondoljuk el életünknek eddig eltöltött és ezután eltöltendő idejét és ekkor ne felejtjük el e két szót: *semmit sem szabad abból elveszteni és semmit sem szabad ahhoz hozzátoldani.* Induljunk és haladjunk, mint Jézus, a mikor és a hova a kötelesség hív és parancsol. Isten maga fogja megvilágítani útunkat. A kötelességteljesítésre mondotta Idvezítőnk: *A kinek van: annak adatik, a kinek nincs, a mije vagyon is elvétetik tőle.* (Lk. 19, 26.) Ámen.

Csánki Benjámín.

TANÜGY.

A debreceni ev. ref. főiskola 1899—900. évi költségvetése.*

Egy igen érdekes, 37 lapra terjedő füzet fekszik előttem; egyházkerületünk legföltettebb kincsének, a debreceni főiskolának, a folyó tanévre egybeállított, háztartási terve. E terv a legközelebbi egyházkerületi gyűlésen kerül megerősítés alá, s e gyűlés tagjai színről-szinre láthatják azt. E munkálatnak, nagy fontosságánál fogva, mindnyájunkat érdekelnie kellene. És dacára ennek, sajnálattal tapasztaltam, hogy arról egyházkerületünknek arra illetékes lapjában soha szó nem volt. Igaz ugyan, hogy én is csak nagy utánjárás után juthattam e füzethez, mert noha a legilletékesebbeket a pénztárnokot és a gazdasági tanács jegyzőjét is írásban megkerestem, illetőleg megkértem annak megküldésére: náluk hasztalan zörgettem. Sőt *Elek Lajos* jegyző úr még válasza sem érdemesített; noha *Győr* szabad kir. város polgármestere, valamint *Budapest* székesfőváros polgármestere is, kiktől szintén tanulmányozási célból kértem a város költségvetését, kegyesek voltak azt megküldeni.

Régóta fájdalommal szemlélem, hogy különösen az erkölcsi testületeknél, a költségelőirányzat, sőt általában az egész vagyongazdálkodás nem részben kellő figyelemben. Nagyon fontos érdek fűződik pedig az erkölcsi testületeknél is a költségvetéshez, mert ez van hivatva arra, hogy kijelölje a rendelkezésére álló anyagi eszközöknek, erőknél azt a munkakört, amelyben az elé tűzött erkölcsi célok megvalósítására megtaláljuk a biztosítékot.

S más oldalról, ugyancsak a költségvetés nyújt megnyugvást az érdekelt feleknek arra, hogy az arra hivatott egyének, a rendelkezésük alá bocsátott vagyont, a cél érdekének megfelelően, kellő körültekintéssel használják fel. Vagy ha talán itt-amott, a tervbe vett gazdálkodás ellen kifogás volna emelhető: alkalmat nyújt a költségvetés a kifogás idejekorán leendő megtételére. Hasonlag, a költségvetés nyújt felvilágosítást arra nézve is, hogy valamely testület kellő anyagi erővel rendelkezik-e céljai megvalósításához, továbbá a természetes fejlődéshez és előre haladáshoz. A költségvetés adja tehát, úgy az egyeseknek, mint a testületeknek, a céljuk felé való törekvéshez, a nyugodt öntudatot, biztonságot és állandóságot. Ily fontos érdekek fűződve a költségelőirányzathoz, felettébb kívánatos, hogy ilyen nagy erkölcsi testületnek költségvetése, a minő a mi főiskolánk, — a melyre nemcsak a nagy egyházkerületnek, de az egész országnak szeme néz, — lehető széleskörű s nyilvános bírálat tárgyává tétessék. És erre alig volt valaha nagyobb szükség, mint épen ma, a midőn innen is, onnan is hangok emelkednek fel, hogy szeretett főiskolánk immár nem képes kebelére ölelni azokat az ifjakat, a kik az ő emléjéből kívánnak táplálkozni. Sőt az is hirtelen, hogy magából Debrecen

* A főiskola 1899—900. évi költségvetését az egyházkerületi közgyűlés már a f. é. tavaszi közgyűlésen tárgyalta és megerősítette. Mindamellett is közöljük a cikket, mert a főiskola mindenemű ügyei iránt bármely oldalról mutakozó jóakaratu érdeklődést és hozzászólást jogosultnak, sőt szükségesnek és örvendetesnek tartunk. Illetékes oldalról bizonyára meg fogják adni a cikkíró kételyeire a felvilágosítást. Mi csak annyit jegyzünk most meg, hogy a debreceni főiskola a szervezettség állapotának most még úgyszólván első napjait éli: a főiskola kormányzatának legújabb szerve, az igazgató-tanács már eddigi működésével is szemmel látható üdvös hatást gyakorolt a főiskola ugy szellemi mint anyagi ügyeinek menetére: jövőre pedig, jogosan várhatjuk tőle, hogy a kor színvonalára fogja emelni s ott meg is fogja tartani a főiskolát.

Szerk.

városából jelentkező tanulót is kellett már az előjáróságnak visszautasítania, pedig e főiskolára úgy a város, mint a ref. egyház messzemenő áldozatokat hoz. E körülmény aztán maga után vonta azt, hogy a főiskola jövőjéért aggódók nemcsak suttojják. hanem komolyan tárgyalják, hogy a nagytekintélyű s gazdag debreceni főiskolának *államségélyt* kell igénybe vennie, a mint azt a folyó évi tavaszi egyházkerületi gyűlés 103. sz. határozata is igazolja.

Hogy a szóbanforgó költségelőirányzatról azok is nagyobb tájékozódást nyerjenek, a kiknek nincs alkalmuk azt láthatni, jelzem, hogy az újabb pénzkezelési szabályok által meghatározott XII csoport neve alatt vannak elősorolva az évi *szükségletek és fedezetek*. Minden csoport végeredménye egy összegben is látható ugyan, de arra már nem ad feleletet a költségvetés, hogy mennyire rug hát az évi háztartás, pedig szinte önkéntelenül is elénk tolul az a kérdés: mi hát a végeredménye a 33 lapot betöltő tekintélyes számháalmaznak? Én, megkísérelve az összeállítás, valóban nem remélt tekintélyes összeghez jutottam, mert a *fedezet* csaknem eléri az 1/4 millió forintot. Sajnos, hogy a *szükséglet* sem igen messze marad tőle. Az *összes fedezet* ugyanis 233,798 frt 72 kr, az *összes szükséglet* 212,837 frt 96 kr; *felesleg* 11 csoportnál 21,045 frt 96 kr, *hiány* 1 csoportnál 85 frt 20 kr. Ez összeg az egyes csoportok között következőleg oszlik meg:

I. csoport. *Köz-szükségleti és tanszéki alapok*. Fedezet 126,076·90 frt, szükséglet 123,981·26 frt, felesleg 2095·64 frt. II. cs. *Kórházi alap*. Fedezet 1816·44 frt, szükséglet 1719·40 frt, felesleg 97·04 frt. III. cs. *Könyvtári alap*. Fedezet 2816·30 frt, szükséglet 2336·05 frt, felesleg 480·5 frt. IV. cs. *Nyugdíjintézeti alapok*. Fedezet 17,677·64 frt, szükséglet 14,512·34 frt, felesleg 3165·30 forint. V. csoport. *Ősztöndíj-alapok*. Fedezet 12,852·49 frt, szükséglet 11,467·69 frt, felesleg 1384·80 frt. VI. cs. *Énekeskönyvi pénztár*. Fedezet 3119·80 frt, szükséglet 3205 frt, hiány 85·20 frt. VII. cs. *Ujépítettő pénztár*. Fedezet 8251·68 frt, szükséglet 8232 frt, felesleg 19·68 frt. VIII. cs. *Tápiintézeti alap*. Fedezet 29,526·85 frt, szükséglet 29,222·74 forint, felesleg 304·11 frt. IX. cs. *Fűvészkerti pénztár*. Fedezet 2275 frt, szükséglet 2018·80 frt, felesleg 256·20 frt. X. csoport. *Bölcsészeti fakultás*. Fedezet 6289·01 frt, szükséglet 2891·50 frt, felesleg 3397·51 frt. XI. cs. *Szépművészeti alapok*. Fedezet 1590 forint, szükséglet 1362·33 forint, felesleg 227·67 frt. XII. cs. *Kiegészítésre váró alapok*. Fedezet 21,506·61 forint, szükséglet 11,888·85 frt, felesleg 9617·76 frt.

A legtekintélyesebb és legáltalánosabb érdekű az I. csoport. E csoport fedezet rovata I. címének (Ingatlan) tételei között van 3 ház, melynek értéke csaknem 75 ezer frtban van megállapítva. S ezen házak jövedelme, szerintem helytelenül, a költségelőirányzatban felvéve nincs, hanem e helyett az van megjelölve, hogy dr. Karsa, dr. Kovács, dr. Ozory tanárok lakása. Igaz ugyan, hogy végeredményében e lakások csak átfutó természetű jövedelmet adnak, de az is tény, hogy ezen tanár uraknak fizetendő lakbérjárulékot fedezik, és így tényleges szükségletnek megfelelő, tényleges jövedelmet adnak. S így míg egyrészt, az ezekből eredő jövedelem elhallgatása csonkítja a fedezet végösszegét, úgy más oldalról azon szükségletek kihagyása, amelyekre és fedezetül szolgál, csonkítja a valóságos szükségletet, illetőleg nem engedi, hogy tisztán, számokban kifejezve láthassuk azt. Pedig épen ez a költségvetés célja, világos rendetése. Ugyanez észrevételem a III. cím C) és D) tételei között

felsorolt, a *debreceni ev. ref. egyház és Debrecen sz. kir. város* pöntára által adott *évjáradékokra*, amelyek noha tekintélyes összeget képviselnek, a költség előirányzat számtételei közé felvéve, illetőleg pénzügyekben kifejezve nincsenek. Pedig a méltányossági szempont is követeli, hogy legyen kitüntetve azon összeg, amelylyel ez áldozatkész testületek a főiskola háztartásához járulnak.

Az *ingatlanok* 3—4 tétele alatt Fűvészkert és Tócskert címen 8292 frtra értékelt földbirtok áll, amelyekre nézve az a megjegyzés, hogy a *jövedelem a fűvészkerti alapoké*. E tekintélyes értékű tételnek azonban sem itt, sem a jelzett *fűvészkerti* csoportnál nem találjuk meg a jövedelmét. Van ugyan a fűvészkerti pénztár címmel, a 3. szám alatt jelezve hogy „*növények elárúsításából*” 250 frt. De e 250 frt egyáltalán nincs arányban a 88 ezer forint tőkével. Megfoghatatlannak tartom továbbá, hogy mi lehet annak az oka, hogy a *tisza-dadai* birtok most 123,637 frt 02 kr értékben van feltüntetve, holott az 1897—8-iki költségvetésben, ez a birtok 306,558 frt 28 kr értékben szerepel, s ennyi is volt annak a vételára. Holott a jövedelem most is épügy 19,550 frtnak van feltüntetve, mint az 1897—8-iki költségvetésben. Lehetetlen említés tárgyává nem tennem azt is, hogy az ingatlanok, ugy a földek mint a házak igen csekély jövedelmet hoznak; p. o. az *ingatlan* 6. tétele alatti 4031 frtra értékelt Bánki kaszáló hasznbérére mindössze 85 frt, ami alig haladja meg a 2%-ot; az 54,350 frtra értékelt K. Tóth—Simonffy-alap földek bére 2080 frtban van kitüntetve, tehát nem érik el a 4%-ot. Sőt ha leütjük a jövedelemből a 365—68 frtra menő adót, nem marad a jövedelem 3% sem. S így megy ez tovább. Csupán egyetlen tétel jövedelme éri el a 8%-ot, t. i. a Kócsi pusztá hasznbérére. De ez is leszall 6%-ra az adók levonása után. Mindezek dacára, a gazdasági tanácsnak egyedül a t. dadai birtok jövedelme ellen van kifogása, amely bizony nincsen még 6% sem, a vételárhoz viszonyítva.

A jövedelmi forrásokat vizsgálva, nagy rendszertelenséget tapasztalunk az alapok jövedelmének felhasználásánál. Legalább a költség előirányzat, az ilyen távol álló egyénre azt a benyomást teszi, hogy az alapok jövedelme, tekintet nélkül természetükre, öltészerűleg használtatik fel. P. o. mi alapon ad 105 frt évjáradékot az *énekeskönyvi pénztár*, a *fűvészkerti szolga fizetése* címen? Vagy miért kell a *tápinézeti alapnak* a *tornatanár lakbérére* címen 300 frttal járulni az I. csoport terheinek viseléséhez?

Általában igen nagy hibája a költségelőirányzatnak, hogy sehol egyetlen szó magyarázat, vagy indokolás nincs. Pedig a jó költségvetés elengedhetetlen kelléke az, hogy kellő megnyugvást szolgáltatasson a beállított számtételekre nézve, s erre az ott üresen tátongó *jegyzet* rovat ott is kinálkozik. S ha ez nem elég, függelékeken kell felvilágosítást nyújtani. Felettlőbb kívánatos p. o. hogy a költségvetés ne csak azt sorolja fel, hogy a debreceni ev. ref. egyház, vagy Debrecen szab. kir. város ezt, vagy amazt adja, hanem álljon ott annak az egyházi, vagy városi tanácsnak végzés száma is, a melylyel magát elkötelezte. S ez nem csupán az én véleményem, hanem így láttam azt Győr és Budapest városok költségvetéseiben is. Ugyanez az észrevételem az *Egyes egyházaktól* cím alatt álló jövedelmekre, valamint a különféle alapokból s az állampénztárból Apaffy-sóalap címen vett jövedelmekre nézve is. Különben nagyon meglep engem az, hogy a szóban forgó legújabb költségelőirányzat sokkal szűkszavúbb, mint

a véletlenül kezeimhez jutott 1897—98-iki előirányzat. Míg ez jelentékeny súlyt helyezett az egyes tételek indokolására, addig amaz, t. i. a mostani, mondhatni teljesen mellőzi azt, s e tekintetben a munkálaton hátróztottan visszaesés állapítható meg. Igaz ugyan, hogy a régebbi költségvetést, egyes alapok jövedelmi tételeinek igazolása, túlságosan rubrikázottá tette. De ezt a vagyonekezelés bonyolultsága okozta, a min pedig változtatva ma sincs.

Átérve az I. csoport *szükséglet* rovatára, lehetetlen itt is némi észrevételeket nem tennem. Az ellenőrzési jog teljesen figyelmen kívül van hagyva e rovatnál. A tanárok fizetésének megállapításánál nincs kitüntetve, mennyi a fizetés, mennyi a lakbér, mennyi a korpótlék? Hasonlag nincs sehol semmi hivatkozás azon végzésekre melyek a szükséglet beállítására alapul szolgálnak. Pedig a többször említett 1897—8-iki s a mostani költségelőirányzat tételei között igen tekintélyes emelkedés mutatkozik. S hogy mily rohamosan emelkednek a főiskola szükségletei, mutatja az, hogy míg az 1899—900-iki költségvetés szerint a fedezet csaknem 4000 frttal több, addig a felesleg több mint 8000 frttal kevesebb. Tehát 2 év alatt a szükséglet csaknem 12 ezer forinttal emelkedett. És hogy ez felettlőbb aggasztó jelenség, azt hiszem, mondanom is felesleges. Így rohamos lépésekkel tör a főiskola élete fölé a sötét gond. Pedig szerintem, a *közszükségleti alap* sok olyan jövedelmi forrást használ fel, ami tulajdonképpen nem is őt illeti. Nekem nincs módomban a szükséglet tételeinek jogosultságát bírálgatni. Nem gáncsolódás a céloom. Az aggodalom készletet szólni. Megkonditottam a harangot, hogy az arra hivatottak figyelmét a veszedelemre felhívjam.

És itt le is tehetném a tollat, mert általánosságban az alapokra is elmondtam, előbb tett kijogásaimban véleményemet. Csak egy pár észrevételt bátorítkodom még tenni. A *kórházi alap* fedezet rovatának 3-ik tétele alatt ez áll: *Évi általány az I. csoporttól* 300 frt; a szükséglet rovat első tétele alatt pedig ez áll: 1. cs.-nak orvos fizetése címen 300 frt. Én helyesebbnek s nyilvántartási szempontból egyszerűbbnek és célszerűbbnek tartanám, ha a két csoport kölcsönösen elengedné egymásnak a járadékot. Helytelennek tartom azt is, hogy p. o. az orvosnak 450 frtban megállapított fizetése 3 alapot is terhel, mert a fenti 300 frton kívül az orvos fizetésére még a tápinézeti alap is ad 100 frtot az I. csoportnak. Ez mind csak a számvitel egyszerűségének s világosságának kárára történék. Különben a főiskola számvitele, illetőleg vagyonekezelése ellen is lesznek észrevételeim, melyeket e becses lap nagytiszteletű szerkesztőségének engedelmével később leszek bátor elmondani.*

Helytelennek tartom továbbá, hogy az *újépítettő pénztár* szükséglet rovatának 1. tétele alatt sem a tartozás mennyisége, sem a kamat/áb nincs kitüntetve, holott az 1897—98-iki költségvetésben, egészen helyesen, ott állott az. S nem tartom indokoltnak, hogy a *Bölcsészeti fakultás* javára tett tekintélyes adományok jövedelme fedezi a Ferenczy Gyula tanár fizetését, s így az évi jövedelemnek csaknem $\frac{1}{3}$ -a idegen célokra fordítatik, pedig így annál messzebb esünk a bölcsészeti fakultás felállításától. Igaz, hogy e jövedelem ezúttal is bölcsészeti tanszék céljaira fordítatik. De ez a tanszék, tudomásom szerint, nem új. Fennállott már ez a fakultás-alap összegyűjtésének kezdeményezése előtt is. Tehát e tanszék javadalmazását továbbra is

* Szívesen vesszük.

azon forrásokból kellett volna fedezni, a melyekből előbb fedeztetett.* S bizonynyal csak kényszerítő körülmények hajtották a gazdasági tanácsot ez alap felhasználására. De ez sem elég indok arra, hogy az idegen vagyonhoz hozzá nyuljunk. Elég azonban arra, a már előbb elmondottakkal együtt, hogy meggyőződjünk arról, hogy a *főiskola jövedelmi forrásai, a rohamosan emelkedő szükségletek fedezésére elégtelenek. S itt a 12-ik óra, hogy az arra hivatottak, a főiskola jövője érdekében sürgősen megtegyék a szükséges lépéseket s ha más út nincs: az államsegélyhez nyuljanak.*

Ezeket kívántam ezúttal őszinte jóindulattal eimondani. Vajha meghallgattatnám!

Vas Mihály,
gégényi ev. ref. lelkész.

Klamarik és a prot. középiskolák.

— Elnöki megnyitó beszéd.** —

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Mielőtt a lefolyt iskolai évet az emlékezetnek adnók át, összejöttünk még egyszer egyházkerületünk középiskolai oktatásügyének munkásai, hogy a kiket a közös munka köteleke összefűz, egymással baráti jobbot szoritva, a lefolyt év tapasztalatait és gondolatait kicserélve, egymás törekvéseiből erőt merítsünk közös eszményünknek, a magyar nemzeti közoktatásügynek építgetésére.

Ha a testületi közszellem általában a közös cél sikeres munkálását biztosítja: a mi célunk, a mi törekvésünk nagysága, a magyar nemzeti műveltség fundamentumainak építése mindenek felett megkívánja, hogy egymással kezét fogva, igaz testvéri egyetértéssel, közös akarattal törekedjünk nagy, nemzeti érdekű hivatásunk betöltésére. Mert a nemzeti műveltség egységének sulypontja kétségkívül a középiskolán fekszik, mint a mely a nemzet vezető intelligentiájának műveltségét s ezáltal a nemzet szellemi erejének, fejlődésének és jövő nagyságának legerősebb biztosítékát nyújtja.

A ki e középiskola fejlődéséhez csak egy porszemnyivel járul is, az a mi elismerésünket vivja ki. Aki pedig középiskolai ügyünket jelentékenyen előbb vitte, az épen mi előttünk, a középiskolai tanárság előtt, — kik az ő eszményeit megérteni, munkáját méltányolni első renden vagyunk hivatva — elévülhetlen érdemeket szerzett s magát tiszteletünkre és hálaunkra tette méltóvá. És e gondolattal vizatekintve a lefolyt iskolai év eseményeire, emlékezzünk meg Uraim, kegyelettel a magyar középiskolának ez évben legnagyobb halottjáról, hazai középiskolai ügyünknek 13 éven át lelkes, hivatott vezérééről: *dr. Klamarik Jánosról*, kinek épen ref. gymnasiumaink fejlesztése körül maradandó érdemei vannak s ez érdemeket méltányolva, ref. tanáregyesületünk nevében tegyük le az ő emlékére az elismerés, hála és kegyelet koszorúját.

* A szóban forgó történelmi tanszék az akadémián egészen új tanszék, a mely 1896-ban szerveztetett s mivel tisztán philozophiai tárgyak előadása van vele összekötve, nem lehet kifogást tenni az ellen, ha javadalmazását az egyházkerület a bölcészeti alapok jövedelméből fedezi. A Géresi Kálmán tanszéke ugyanis, a mely magyar irodalmi tanszék volt, s melynek javadalmazását 900 frt erejéig a Récesey-alap, 1244 frt erejéig a köz-szükségleti pénztár fedezte, G. K. távozásával nem töltetett be, mivel az alap jövedelme nem elég a tanszék fentartására, hanem a Récesey-alap a bölcészeti alapokhoz csatoltatott. A főgymnasiumban pedig, a hol G. K. heti 9 órával szintén működött, egy új, teljes heti óraszámossal összekötött tanszék szerveztetett a köz-szükségleti alapok jövedelméből.
Szerk.

** A tiszantuli ev. ref. középiskolai tanáregyesület most megjelent Évkönyvéből.

Klamarik épen akkor jutván a közokt. miniszterium középiskolai ügyosztályának élére, midőn az 1883-ik évi középiskolai törvény meghozatott, érdemei első renden kétségen kívül e középiskolai törvény bölcs és tapintatos végrehajtása körül összpontosulnak. De ha kiváló szerep jutott is neki a tanügyi administratio terén, a nemzeti kulturára még nagyobb jelentőségű s a protestáns iskolák történetében korszakot alkoto az a mély belátásra valló tanügyi politika, melylyel a prot. gymnasiumok felvirágzását munkálta és az állami tanügygyel szorosabb contactusba hozta.

Protestáns iskoláink, melyek egykor a nemzeti szellemnek és tudományosságnak legerősebb várai voltak, melyek még századunk első felében is olyan kiváló hírnévek örvendettek, hogy az 1839-ik évi országgyűlés vallásügyi tárgyalásain magok a róm. kath. főrendek hangoztatták dicséretüket, — most a kor fejlett követelményeinek megfelelő anyagi erőben a verseny teréről lemaradtak, szellemi színvonaluk is alább szállott, sőt nagy részök, anyagi szegénységök miatt, egyáltalán nem volt képes a középiskolai törvény kívánalmait szerezni berendezkedni.

E mellett prot. gymnasiumaink a tanügyi kormányzat előtt jóformán ösmeretlenek valának, vagy legfőlebb rossz hírekből ismerte őket. Pedig iskoláinknak rossz híreik is abból a nemzeties irányzatukból támadt, amelylyel az ötvenes években a kormány németesítő törekvéseinek még nyilvánossági jogaik árán is ellenállottak, a hatvanas években pedig — midőn az iskola asyllum volt a katonaságtól — az autonomia védő szárnyai alatt a fölvétel és osztályozás körül tanusított enyhe eljárásukkal a magyar ifjúságot igyekeztek megvédeni attól a veszélytől, hogy katonának besorozva, hazájoktól messze idegenbe hurcoltassanak.

Klamarik volt az első a tanügyi kormány részéről, ki gymnasiumainkat igazán megismerni és megismertetni igyekezett. Alig van prot. gymnasium, melyet személyesen meg ne látogatott volna. Most egyenesen oda utazva, majd csak mellékesen utjába ejtve, — de az ünnepeletést mindennütt elkerülve — kereste föl e tanintézeteket, hogy szellemi és anyagi állapotukról közvetlen tapasztalatot szerezzen. Emitt meglepetéssel látta azt a nemzeti tökélet, melyet egyes háromszázados intézeteink alkotnak, amott fájdalommal szemlélte azt a százalmas vergődést, melyet a lenyűgöző anyagi szegénység okozott. Emitt az épületek avultsága, amott a tanszerek hiányossága, a tanerők csekély száma, mindenek felett a tanári javadalmazásnak az állami fizetési rendszer mellett rendkívül alacsony volta, — a szegényes viszonyokkal szemben pedig mindenütt erősen kifejtett, nevelő hatása s századokról szóló traditio tárult fel e ötte. S hozzá még a református gymnasiumok a tősgyökeres magyar nép körében: a magyar alföldön, a dunántul és a székely földön lévén elhelyezve, ez iskolák hanyatlása csaknem egyértelmű volt a magyarság szellemi erejének gyöngülésével. Ilyen tapasztalatok érlelték meg lelkében azt az államférfiúi gondolatot, hogy a *protestáns gymnasiumok megmentése nemzeti és állami érdek s felvirágoztatásuk a nemzeties irányu tanügyi politikának szükséges következménye.*

A középiskolai törvény megadta a módot rá, hogy az országos vagy helyi fontosságú középiskolák *államsegélylyel* is kellő színvonalra emeltessenek. De mi önkormányzati jogainkat féltve, magunk idegenkedtünk legjobban az állami segélytől. Ennek az idegenkedésnek a legyőzése volt a Klamarik mesterműve. Ahol csak megfordult, iskola-látogatásait mindenütt arra használta

fel, hogy kimutatva a létező állapotok tarthatatlanságát, az emberekben az államsegély eszméje iránt bizalmat ébresztszen. Értekezett a vezető férfiakkal, tárgyalt a fenntartó testületekkel s míg őket magukat is, újabb nagy áldozatok hozatalára bírta, a kívánt segélyösszeget sokszor maga licitálta fölebb, hogy iskoláinkat a berendezés magasabb színvonalára emelje.

Amint lent az iskolafentartókat, úgy nyerte meg fönt minisztereit az államsegély mentől szélesebb kiterjesztésének s így működött közre azon üdvös fordulat létrehozatalán, mely tanügypolitikánkban beállott. Adigelé a tiszta magyar vidékek kulturális érdekeiért édes-keveset tett a tanügyi kormányzat. Az volt a felfogás, hogy e vidékeken a magyarság szelleme magától is biztosítva van s a nemzetiségek lakta végeken igyekeztek az állami közoktatásügynek végvárait emelni, a mi sokszor nem a legszerencsésebben ütött ki. A nyolcvanas évek derekán protestáns iskoláink nagyobb mérvű segélyezésével veszi kezdetét az a politikai irány, mely a magyar faj szellemi fejlesztését tüzi ki céljául s a nemzeti közműveltségnek a tiszta magyarság kebelében igyekszik erős várat emelni. Nincs protestáns gymnasium, mely az államsegélyt — ha kérte, meg ne nyerte volna. Nem tekint a kormány a középiskolák territorialis elhelyezésére sem s olykor a szomszédos városokban vagy az állami középiskola tőszomszédságában is erősíti a protestáns gymnasiumokat. És ha ma protestáns iskoláink legnagyobb részre az államsegély útján a kor színvonalán van berendezve, ez nemcsak a nemzeti szellem erősbulését jelenti, hanem a tanterv közönségénél fogva oly egységes irányt is teremtett a felekezeti és állami oktatásügy között, a milyen eddigelé sohasem volt hazánkban.

A protestáns iskolaügy emelésére célzó törekvéseit betetőzte Klamarik a *felekezeti tanárok országos nyugdíjintézetének megteremtése* körül kifejtett munkásságával. Gr. Csáky miniszteré az érdem, hogy e nagy hatású eszmét felkarolta és az áldásos intézményt erős akarattal megteremtette. De áldó emlékezet kíséri a Klamarik emléket azért az odaadó buzgóságért, mondhatni lelkesedésért, melylyel ez intézmény megvalósulásán csüggött s létrehozásán munkálkodott. A törvény előkészítése teljesen az ő munkája volt. Az állami és felekezeti hozzájárulás arányainak megállapítása nagy nehézségekkel járt; ő maga tervezett, dolgozott, a számféjtökkel újra meg újra számított, míg az eszme testet öltött magára. És ha prot. iskoláinkat nem bénítja meg többé elaggott tanárainak tehetetlensége, kik ugy szólván a tanári kathedrából hajtották fejüket a sir nyugalmára; ha a protestáns tanár nagyobb nyugdíjjal mehet ma nyugalomba, mint a mennyi 10 évvel ézelőtt összes tanári javadalmazása volt; méltó elismerés illeti érte a Klamarik János emléket, ki munkásságával másoknak nyugalmat szerzett s a prot. iskolaügy emelésével a nemzeti műveltség forrásait gazdagította. Méltó tehát, hogy nevét egyesületünk jegyzőkönyvében is hálás kegyelettel megörökítsük.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Ma már a legtöbb helyen a kor izlésének s a paedagogia követelményeinek megfelelő paloták állanak a kálvinista gymnasiumok régi egyszerű épületeinek helyén; ma már szertáraink fejlődése is messze felülhaladja a tanítás régi egyszerű eszközeit; de a belső építés, az iskola tartalma, a tanításügy fejlesztése reánk vár, a magyar ref. középiskolai tanárságra. Mert iskoláink csak akkor fognak igazán a kor színvonalán állani, akkor fogják a belső fejlettség és rendezettség jeleit mutatni, ha tanítási módszerünkben,

nevelői eljárásunkban és egész tanári működésünkben a kor színvonalán álló tudományos szakképzettség és paedagogiai műveltség nyilatkozik meg. Rövidlátását árulná el az, ki e tekintetben is a folytonos haladás jeleit nem észlelné gymnasiumainkban. Hiszen csak saját tanulókorunkat kell emlékezetünkbe idéznünk, hogy elismeréssel adózzunk a mai tanárság paedagogiai törekvéseinek. De e téren, Uraim, mint általában a szellem világában, megállásnak helye nincs. S ha halálával ismerjük el iskoláink külső fejlesztése körül a legújabb időben tett nagymérvű haladást, a tanári állás erkölcsi és anyagi biztosítékainak jelentékeny erősödését: elismerésünk abban fog nyerni legplastikusabb kifejezést, ha magunk részéről is teljes odaadással működünk iskolánk belső építésén és tanügyünk fejlesztésén. És én bizom tanárságunk közszellemében, hogy a külső fejlődés emelő hatását érezve s a protestáns iskola fényes muljából erőt merítve, egész lélekkel törekszik iskoláink régi hírnevének visszavivására.

E bizalommal üdvözölve a t. tagtársakat, egyesületünk 16-ik közgyűlését megnyitottnak nyilvánítom.

Dócsi Imre.

KÖZÉLETÜNK.

Indítvány

a „Révész Imre emlék-alap“ életbeléptetéséről.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Elmult 18 éve, hogy kerületünk nagy tudományú férfija Révész Imre Debrecen ősi temetőjében nyugszik. Kerületünk kezdeményezésére szelleme és érdeme megörökítésül „Révész Imre emlék-alapítvány“ gyűjtettet, melynek tőkéje körülbelül 5000 frt, az alapítvány rendelkezése egyháztörténeti irodalom segélyezésére. Itt volna az ideje, hogy ez alapítvány évi kamata értékesítessék a magyar protestáns egyháztörténelmi irodalom tovább fejlesztésére. Legtermészetesebb kezdemény volna első sorban az ő szellemi emlékének megújítása és fentartása, mely egyszermind a prot. öntudatot is szilárdítaná.

Révész Imre *pátenskori nagybecsű dolgozatai* kiadására várnak, hogy azok megjelenjenek 300 frt segélyre volna szükség, a többi költség előfizetés útján volna fedezhető. Megjelenés után az eredeti kéziratok az egyh. ker. levéltárába adatnának a későbbi kiadás tulajdonjogával.

Másodsorban kiadandó volna Révész Imre nagyhatalású műve „Kálvin élete“ és a kálvinizmus elvei, 36 év előtt jelent meg e mű. Rendkívüli szilárdító hatása maig is tart és ha kapható volna, kiszámíthatlan hatást tenne a jövő nemzedékre is; ezt ki kellene nyomtatni 1000 példányban és az öt református egyházkerülethez, közép és felső iskolák száma szerint, 700 példányban rendelkezése alá bocsátani, hogy mindenik egyházkerület jutalomkönyv gyanánt, bizonyos évek során, osztassa ki főgymnasiumot, tanítóképezdét és akadémiai tanfolyamokat végzett jelesebb növendékei közt, mint a Révész Imre emlék-alapítvány adományát, mert mindenik egyh. ker. felhivatott volt adakozásra. Háromszáz példány pedig könyvtáruki bizományba adatnék elárúsításra, hogy a kiadási költség részben a várható jövedelemből fedeztetnék.

Révész Imréhez intézett történeti és tudományos értékű levelek, melyek kivált az 1850. és 1880. közötti nevezetes korszakra vetnek világot és úgy hazai, mint

egyházi átalakulási eseményeinkhez nagy becsű adattárt képeznek szintén kiadandók volnának.

Ezen művek fokozatos és egymásutáni közrebocsátásával indulhatna meg az emlék-alapítvány életbe-léptetése oly módon, hogy az *alapítvány évi kamata fordítottan évről-évre* egyháztörténelmi irodalmunk segélyezésére mindaddig, míg Révész Imre történelmi értékű fontosabb művei közkinccsé tétetnek és e nagy férfúnak ércnél maradandóbb szellemi emléke ily módon felállíttatik; az egyháztörténelmi és tudományos irodalom további miként segélyezése és fejlesztése később határozatnék meg.

Ezen indítványomat a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés hathatós figyelmébe ajánlom.

Kelt Debrecenben, 1899. november 6-án

szolgája

Balogh Ferenc, hittanár,
egyházkerületi tanácsbíró.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Gyülekezeteink köréből. Szép adomány.**
Egriben *Kádár József* és neje *Szerdahelyi Rozália* házasságuk ötvenedik évfordulója alkalmából egy 650 frtos orgonát készíttettek egyházuk ősrégi templomába. Felavatása nov. 5-én történt. A kisebb szabású orgona úgy alakjára, mint hangjára jeles munka, mely nemcsak a készítőöknek, de a készítő mesternek, *Kerékgyártó István* hitsorsosunknak is dicséretére válik. Kívánjuk, hogy sok esztendővel áldja meg az isteni kegyelem a jószívű öregeket! — *A szamos-dobi* egyházzól mult számunkban olvasható közleményből, mint az illető lelkész úr utólag értesít bennünket, *Domahidy Viktor* (Angyalos) 10 forintnyi adománya tévedésből kimaradt.
— **Templom- és iskola-avatás.** A *hajdu-böszörményiek* e hó 19-én, Erzsébet napján kettős ünnepet ülnek. E napon avatják föl a Kálvin-téren emelt *második új ref. templomot* és a város közepén eme kedő *köz ponti leányiskoláját*. Amaz összes fölszereléseivel együtt 140.000 emez pedig 30.000 frtba került. A böszörményi egyház által kiküldött r. bizottság nagy előkészületeket tesz a kettős ünnepre. Ez ünnepélyre meghívták *Kiss Áron* püspököt, *Degenfeld József* gróf egyházi kerületi főgondnokot, a debreceni kollégium theologiai tanárkarát és tanszakainak igazgatóit, továbbá a Hajdu-Böszörményben levő összes egyházak, polgári hivatalok előljáróságait. A püspököt és főgondnokot, előkelő küldöttség élén diszbandérium fogadja, a templom-felavatásnál az előimát *Kiss Áron* püspök, az alkalmi prédikációt pedig *Zsigmond Sándor* egyh. ker. főjegyző mondja. Rajtuk kívül a felavatásnál még közreműködnek a három böszörményi lelképásztor, *Ilyés Endre* b.-ujvárosi, *Szabó Lajos* hadházi, *Sörös János* b.-szt.-mihályi és *Bertalan Gábor* csegei lelkészek.

— **Széniori beiktató.** A debreceni főiskola jelen évre megválasztott széniora: *Bagaméry Károly* f. é. november 4-ikén avatatott be hivatalába, mely beavatás — tekintve, hogy ez álláshoz nagy mult és szép történelmi emlékek fűződnek — a régi gyakorlat szerint ünnepélyes színezettel birt. A beiktató az akad. VI-ik teremben folyt le Csiky Lajos akadémiai igazgató, dr. Erdős József theol. dékán, a theol. akadémiai tanárok és nagyszámu akad. hallgató jelenlétében. Az ünnepélyt Csiky Lajos akad. igazgató nyitotta meg rövid üdvözlő beszéd kíséretében, mely után Bagaméry

Károly beiktató szénior olvasta fel az alkalomra irt értekezését: „Az angol-hollandi independentismus vázlatos felmutatása után Szilvás-Ujfalvi Imre, életé“-ről. Ismertette értekező e tragikus sorsu, nagy tudományu volt debreceni professor, majd váradi lelkész életét, az ide vonatkozó ismeretes adatokat, néhol ujjakkal kibővitve; ismertette Szilvás-Ujfalvi irói munkásságát s az általa hazánkban első ízben támasztott independens mozgalmat, a XVI. sz. elején s annak lezajlását, Ujfalvi szerencsétlen végét. Az értekezés felolvasása után köszönetet mondott a tanárkarnak iránta tanúsított jóindulataért, majd az ifjusághoz intézett néhány buzdító szót. Ezután a hivatalos eskütétel következett, mikor is az esküformát Eröss Lajos th. tanár olvasta fel. Ennek elhangzása után Csiky Lajos ak. igazgató szólt a széniorhoz s felhívta őt a szokásos elkötelező kézfogásra; egyuttal ünnepélyesen beiktatót széniornak nyilvánította. Az ak. ifjusághoz intézett lelkes megszívlelendő beszéde után az ünnepély az ifjuság éljenzése közben véget ért.

— **A debreceni ref. főiskolai igazgató-tanács gazdasági albizottsága** (*Dávidházy János* esperes elnöklete alatt Kovács József, dr. Bacsoni Lajos, K. Kiss József és Sass Béla) a főiskola tavalyi számadásait f. hó 7., 8. és 9. tartott üléseiben vizsgálta felül, hogy az igazgató-tanáctól nyert megbízatása értelmében e nagyfontosságú ügyről még a f. hó 14. összeülő egyházkerületi közgyűlésnek jelentést tessen.

— **Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése.** Kolozsvárott nov. 7. délelőtt kezdődött meg az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése. Báró *Bánffy Dezső* főgondnok *Bartók* püspök szép imája után a közgyűlést néhány szóval megnyitotta. A közgyűlési tagok névsorának felolvasása és több apróbb ügy elintézése után az igazgató-tanácsi előterjesztések következtek. Ezek során elhatározták, hogy a kerületi közgyűléseket november első felében tartandják. Hosszas tárgyalás és magas színvonalon álló vita folyt a *szeretetház* tárgyában, melyet még *Szász Domokos* elhunyt püspök létesített, de a mely nem rendelkezik elegendő alappal. Az igazgató-tanács, mely a szeretetházat már berendezte és a leány-internátusba leány növendékeket vett fel, azt javasolja, hogy a tanárok és lelkészek, az egyházközségek és középiskolák csekély évi járandóságot fizessenek. Vita csak a körül folyt, hogy az egyházkerület egyeteme is köteleztessen járulék fizetésére és nem csupán a lelkészek. *Bartók* püspök nagyhatásu beszéde után *Sándor József* indítványozza, hogy az igazgató-tanács javaslata ideiglenesen elfogadtassék, azonban jövő évre tétessék javaslat egy magasabb protestáns leánynevelő intézet létesítése tárgyában. Leányárvaház legyen ennek keretébe illesztve s a leánynevelő intézet létrehozatala végett a református nők belevonásával nagy szabásu gyűlési akció és esetleg egyházi közmegeadózatás indíttassék meg. A maga részéről, ha a protestáns egyház részére ily emberséges felsőbb intézet létesül, annak céljaira *1000 frtot ajánl fel*. *Váró Ferenc* és *Gyárfás Albert* melegen pártoló beszédei és *Balogh Károly* felszólalása után a közgyűlés jóformán egyhangulag elfogadta az igazgató tanács javaslatát *Sándor József* indítványával kibővitve, melyet báró *Bánffy* főgondnok és *Bartók* püspök is elfogadtak. A délután folytatott gyűlésen a felsőbb leánynevelő intézet tárgyalására bizottságot küldtek ki *Bartók* püspök elnöklete mellett. Ezután minden vita nélkül letárgyalták néhány hozzászólással a folyó ügyeket és a jövő évi költségvetést, mely 5000 forint deficitet mutat, elfogadták. A hiányt egyik tartalékalap

fedezendi. Több apróbb ügy elintézése után a közgyűlés véget ért. *Hegedűs Sándor* főgondnok távollétét kimentette és meg nem jelenését a szeretetház javára küldött jelentékeny adománygyal váltotta meg.

— **Nemeslelkű alapítvány.** Egy mindenki által tisztelt, becsült és szeretett férfiú oly kiváló cselekedetéről értesülünk, mely az ő hitbuzgóságának és emelkedett gondolkodásának mindennél fényesebb bizonyossága. Ez a férfiú *dr. Medve Kálmán*, a ki most — mindnyájunk őszinte fájalmára, a debreceni ref. egyháznak meg valódi veszteségére — Debrecenből Budapestre költözik. De mielőtt elköltöznék, gondoskodott róla, hogy itt a szerető szívek már megszerzett emlékezetén kívül még más monumentum aere perennius is állítson magának. Ugyanis széchenyi-utcai *több, mint 20,000 frt értékű házat* alapítványképen a kollégiumi tanítóképezde céljaira adományozta oly módon, hogy 6000 frt kölcsönt adjon reá a kollégium valamelyik pénztára s annak letörlesztése után lép a főiskola a ház teljes birtokába. E nemes tett beszél önmagáért.

— **Ötven éves találkozó.** E hó 7-én adtak egymásnak találkozózt azok a már megöszült férfiak, a kik 1849-ben irtak alá a debreceni ev. ref. kollégium törvényeinek. Előzőleg az Angol-királynőben volt ismerkedési estély. 7-én a háznagyhi hivatalnál gyülekeztek össze az ifjúkor emlékezetével szívükben. Onnan elmentek a nagytemplomba, hogy felemeljék lelküket s hálát adjanak az idők urának azért, hogy megengedte nekik, hogy félszázad leteltével is még láthassák egymást, ők, a kik 95 aláért társ közül életben maradtak. Az Isten előtt kiöntve a megteljesedett szív hálaérzetét, kifejezték ezt aztán még élő tanáraik *Tóth József, Tóth Ferenc* és *Menyhárt János* előtt is, meglátogatván őket sorba, mindenütt *Szabó János* esperes fejezte ki méltóképen érzelmeiket. Nem is kell mondanunk, hogy ezeknek az agg tanároknak nagyon jól esett a kegyeletnek ez a kifejezése. Délután egy órára közebedre gyűltek össze a Dreher-sörcearnokba, hol a vendéglátó házi gazda *Aron Miksa* volt. Megható jelenet volt itt, mikor az ebéd kezdetén felolvasták az 1849-iki subscribtusok révsorát s egy-egy már elhalt társuk nevével fájdalommal hangzott el: nincs itt — meghalt. És ragyogott arcukon az öröm, hogy mi még élünk és boldogok vagyunk, hogy láthatjuk egymást és felújíthatjuk lelki testvérségben, az emlékezésben soha meg nem szakadt barátságunkat. A pohárköszöntőkben is ez a hála és szeretetérzés nyert kifejezést, amelyek sorát *Bernáth István* kezdte meg, *dr. Kola János, Tóth József* hajdani tanítványai örömműnpen megjelent, most is működő tanár és mások folytattak. *Dr. Kola János* köszöntőjében érdekes kitérést tett. A jelenkori iskolázást az ő korukbelivel hasonlítván össze, a mely összehasonlításban azon eredményre jutott, hogy a mai iskolázásban sokat tanulnak s túlterhelik az ifjút, de kevésbé nevelnek, míg a régibb iskolázásban kevesebbet tanítottak, de nagyobb mértékben neveltek — jellemet képeztek — s azon közhelyesséssel fogadott meggyőződését fejezte ki, hogy jobb volt így! Ebéd után azon kötelező igérettel vettek búcsút egymástól, hogy a kik élnek — öt évre — ismét Debrecenben találkozzanak! — A jubilált tanuló társak névsora: *Dr. Kola János* ügyvéd, orszgy. képviselő Debrecenben, *Szabó János* esperes *H.-M.-Vásárhelyen, Csillag Lajos*

lelkész *Bojton, Czeglédy Ferenc* földb. Debrecenben, *Borbély Samu* nyug. jegyző *T.-Lökön, Áron Miksa* földb. Debrecenben, *Nagy Károly* lelkész *Dengelegen, Losonczy József* földbirtokos *Ér-Szent-Királyon, dr. Konrád Dávid* orvos *H.-Böszörményben, Bakos Antal* hajdumegyeyi irnok Debrecenben, *Osváth Gyula* jegyző *Kis-Márián, Gál Ferenc* nyug. lelkész *Hegyköz-Pályin, Beretóy János* tak. pénzt. tisztviselő *N.-Kállón. Kémeri Gábor* fő-számvevő *Losoncon, Vecsey Viktor* magánzó, volt gyógyszerész Debrecenben, *Eszenyi Sándor* nyug. tanító *N.-Váradon, Bige Sándor* nyug. törvényszéki bíró Debrecenben, *Bajza Antal* lelkész *Álmosdon, Bernáth István* földb. *Hosszu-Pályin, Báthori István* lelkész *H.-Pályin, Varga Sándor* nyug. tanító, anyakönyvvezető *H.-Bagoson, Baráth Imre* lelkész *Gaván, Bujdosó Lajos* kollégiumi kezelő könyvtárnok Debrecenben, *Dobi Zsigmond* *N.-Károlyban, Dr. Medve Kálmán* földbirtokos Debrecenben, *Bartha Mór* nyug. lelkész, lapszerkesztő Debrecenben, nem szub-kriptus, hanem a theologia hallgatására benmaradtak tanuló társai. (Debr.)

— **Elítélt szédelő,** ki *Kurt Imre, Berg Emil, Kóti Emil* nevek alatt két éven át akadálytalanul járt kelt az országban s kivált az alföldi gyülekezetekben a legkülömbözőbb célokra theologusi, majd missionáriusi minőségben ezrekre rugó adományokat esalt ki hamisított és fufangos módon szerzett okmányok alapján; a nyitrai kir. törvényszék által, a hol kisült, hogy iskolázatlan facér szabó legény s hozzá még pópista is — negyedfélevesi fegyházra ítéltetett. — Némileg elégtétel a sok félrevezetettnek, de figyelmeztetés is a jövőre, különösen a lelkészeknek, hogy óvatosabbak legyenek s holmi ajánló leveleknek fel ne üljenek! Nyitra, 1899 nov. 2. *Sedivy László*, ref. lelkész.

— **Kerékgyártó István** jönevű orgona-készítőnk hirdetésére felhívjuk az egyházi előjáróságok figyelmét.

— **Halálozás.** Mély részvétellel olvastuk az alábbi gyászjelentést: „A magyarhoni ág. hitv. evang. keresztyén egyház theol. akadémiájának tanári kara mélyen megszorodott szívvel jelenti ntiszteletű *Pukánszky Béla* theol. akadémiai ny. r. tanárnak folyó hó 30-án, este 9 óra 15 perckor, hosszas betegeskedés után, életének 41-ik, tanárkodásának 16-ik évében történt gyászos elhunytát. A megboldogult kedves kartárs földi maradványait november hó 1-én, délután 4 órakor, a kecskekapu melletti evang. temető halottas házából kísérik örök nyugóhelyére. Pozsony, 1899 okt. 31.” Boldogok a halottak, a kik az Urban hűnynek el, mert megnyugosznak fáradságuk után és cselekedeteik játalma követi őket (Ján. jel. 14, 13).

— **A hátralékok befizetésére** tisztelettel kérjük illető előfizetőinket, különösen azokat, **a kik még a múlt évről, sőt évekről sem tettek eleget kötelezettségöknek.** Egyszersmind kérjük az előfizetések megújítását is.

TARTALOM-JEGYZÉK: A lelkészi nyugdíjintézet felállításáról. Beregi. — T á r c a: Egyházi Beszéd. Csánki Benjámin. — T a n ü g y: A debreceni ev. ref. főiskola 1899—900. évi költségvetése. Vas Mihály. — K l a m a r i k és a prot. középiskolák. Dóczy Imre. — K ö z é l e t ü n k: Indítvány a „Révész Imre emlék-alap” életbeléptetéséről, Balogh Ferenc. — K ü l ö n f e l é k.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Erőss Lajos.**

Pályázat a györteleki lelkési állomásra.

Javadalma a legközelebbi hivatalos becslés szerint: 1. 38 kat. h. 314 □ öl szántó föld egy tagban, melynek haszonbéri értéke 500 kor.

2. Hivek által teljesített fizetések (készpénz, kétszeres buza, tűzifa) értéke 715 kor.

3. Külső és belső gyümölcsös kertek, tisztességes lakással.

4. Palástdíjak, egyházkerületi skála szerint.

A levonandó kiadások után kiegészítendő jövedelem 1096 kor. 88 fillér. Az egyház tehát IV-ed osztályu.

Első évi féljövödelemre az egyházmegyei lelkési gyámintézet tart igényt.

Pályázati kérvények *f. év november hó 26-ik napjáig* a szatmári egyházmegye esperesi hivatalához (Györtelek, posta helyben) beadandók.

Debrecen, 1899. nov. 3.

Kiss Áron, püspök.

Pályázat.

Alólirott maga mellé *segédlelkésk* keres. A segédlelkész évi fizetése lakás teljes ellátással, 200 frt készpénz. Kötelessége lelkési szolgálatok végzése. Az állomás mielőbb elfoglalandó.

H.-Böszörmény 1899. nov. 1.

Bakócsi János.

lelkész s egyh. tanácsi elnök.

2-2

Nagytisztelüt s tekintetes egyházi előljáróság.

Elmulaszthatatlan kötelességemnek tartom a nagytisztelüt és tekintetes egyházi előljáróságokat értesíteni arról, hogy 8 éve fennálló

orgona építészeti műtermemet,

mely eddig Széchenyi-utca 1805. szám alatt volt,

1899. év november hó 1-től

Darabos-utca 7. szám alá

teljesen e célra újonnan épített házamba helyeztem át, ahol azt a mai kor kívánalmainak megfelelően rendeztem be úgy, hogy bármilyen nagyságú és kivitelű orgonákat, állító termemben teljesen elkészíthetek s azokat átvizsgálás után megrendelési helyökre szállítom. Munkám jószágáról kezeskedik azon nagyrebecsült pártfogás, hogy évente *10—15 ev. reform. egyháznak* szolgálók munkámmal s magam is, mint református vallású, egyházam érdekét tartom szem előtt s úgy az árakban, mint a kivitelben a teljes megbízhatóságra törekszem.

Továbbra is szives pártfogásukba ajánlva magamat, maradtam teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona-építő.

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni tessék.